

Viselet és identitás. A finnugor néprajzi muzeológia lehetőségei Finnországban

Interjú Lehtinen Ildikóval

Bárki, aki néprajzusként Magyarországról megfordult Finnországban, biztosan találkozott és megismerkedhetett Lehtinen Ildikóval, az első kérdés mégis életrajzi vonatkozású: Milyen tanulmányokat folytatott, és hol; mikor és miért költözött Finnországba?

A Kaffka Margit Leánygimnáziumban érettségiztem. Az érettségi után egy évet dolgoztam, közben elvégeztem egy idegenvezetői tanfolyamot. A nyelvek érdekeltek, a gimnáziumban franciát tanultam, mellette szórakozásképpen lengyelt a Lengyel Intézetben, a József Attila Szabadegyetemen pedig finnt. Így azután francia és finn csoportokat vezettem egy évig, valamint tolmácsoltam is. Jelentkeztem az ELTE-re, felvettek mint magyar–francia szakos hallgatót. E két szak mellett rögtön az első félévtől kezdve elkezdtem néprajzra és finnugor nyelvészetre járni.

A finnugor tanszék elég eleven volt, Bereczki Gáboron kívül természetesen Lakó professzor úr tanított bennünket. Szerencsém volt, mert két obi-ugor specialista is volt akkor a tanszéken, Kispál Magdolna és Mészáros Henrietta. Így nekikezdtem az osztják tanulmányoknak. Kodolányi János finnugor néprajzot adott elő, finnül pedig az akkori lektortól, Ulla Hauhiától tanultam.

A néprajz igencsak megragadott. Tálasi István professzor úr, valamint Barabás Jenő előadásai tanulságosak voltak az anyagi kultúra szempontjából. Lelkesedtem Dömötör Teklért, azt hiszem, hogy ha otthon maradtam volna, akkor biztos folklorista lett volna belőlem. Teklától kikaptam rögtön az első előadás után, hogy mennyire nem ismerem a magyar népmeséket. Ez a lecke jót tett, hiszen utána mindent elolvastam a témában, amit akkor csak lehetett.

Két évet végeztem csak otthon az egyetemen. Minden érdekelt, mindennel foglalkoztam, főként azonban az állattartás, a nomád életmód s annak kutatása.

Az idegenvezetés eredményeképpen megismerkedtem jövőendő finn férjemmel, aki szintén fiatal volt, és zenét tanult. 1968 karácsonyán mentem férjhez, és Finnországba, Helsinkibe költöztem a férjemhez. Ugyanebben az évben felvettek a Helsinki Egyetemre is. Itt már a franciát nem folytattam, hanem mint finnugor nyelvész és néprajzos kezdtem újból neki tanulmányaimnak. Az első évvel kellett kezdenem, mivel a finn egyetemen nem fogadták el a magyar szigorlatokat. Ez sok szempontból érthető is volt, annyira más szemlélettel tanították a néprajzot.

Nagyon jó professzoraim voltak a tanszéken. Niilo Valonen valóban egyengette az utamat, olyan értelemben, hogy mint finnugor néprajzost képzett ki, állandóan utalva „kötelességeinkre” a finnugor népek iránt. Szakdolgozatomat magyar témából írtam Tálasi István és Niilo Valonen közös tanácsára – Kiskunfélegyháza 18. század végi legeltetési

rendszeréről – így a budapesti tanszékkal sem szakadt meg a kapcsolatom teljesen. Ehhez 1972 tavaszán Kiskunfélegyházán a levéltárban gyűjtöttem anyagot, átnéztem a múzeum gyűjteményét is.

Mennyiben kínált Finnország akkoriban más lehetőségeket a (saját területén való) kutatásokra?

Az egyetemi évek elején még túl fiatal voltam, 19 éves, ezért egy darabig nem volt saját kutatási területem. Sajátos módon az ékszerkutatás a múzeumi munka és az egyetemi igény eredményeképpen kezdődött. Igen korán, 1971 októberében kezdtem dolgozni a finn Nemzeti Múzeumban, finn szokás szerint még az egyetem mellett. Hogy a véletlenek összjátéka volt-e ez, nem tudom, de az első munkahelyi feladatom éppen a népi ékszerek leltározása volt. Eközben Niilo Valonen már azon gondolkodott, hogy miképpen nyerjen meg engem a finnugor néprajznak. Miután akkor a szakdolgozatom már szinte kész volt, felajánlotta, hogy kezdjek el a finnugor ékszerekkel foglalkozni. Maga ez a tény, hogy Finnországban a néprajz, a tanszék neve amúgy is finnugor néprajz volt, hozzájárult ahhoz, hogy Valonen igencsak szerette volna megtartani ezt a sajátos vonást. Ez valóban másként működött, magyar vonatkozásban hasonló nem volt.

Finnországban akkor Valonen két nagy témával foglalkozott. Az egyik a népi építészet (kemence) volt, a másik pedig az év körforgása, tehát a munka és a munkához kapcsolódó szokások. A finn néprajz másik nagy alakja, Kustaa Vilkkuna akkor írta nagy lélegzetű monográfiáját a népi munkáról, a lazacfogásról stb. strukturális szemszögből elemezve. Mind a ketten hangsúlyozták a metódus, a módszertan fontosságát, viszont mind a ketten azt tartották, hogy maga az anyag, a kutatandó téma vezeti rá a kutatót a helyes módszerre. Strukturális-funkcionális irányt követtek kutatásaikban, és magam is ennek a híve lettem.

Mennyiben tért el abban az időszakban a finnországi néprajzi szemlélet a magyarországitól? (Nem tudom, érdemes-e itt megkülönböztetni a muzeológiát, a folklórt és a néprajzot.)

A fő különbségnek azt tartom, hogy a folklórvizsgálat Finnországban akkortájt, az 1970-es években még valóban egyet jelentett a Kalevala-kutatással, és teljesen külön működött a tárgyi néprajztól. Az anyagi kultúra kutatásán belül a finnugor komponens, irányultság volt nagyon erőteljes, ez a fajta témaválasztás otthon szinte különbségnek számított. Eleinte nekem is furcsa volt ez a finnugor néprajz mint szemlélet, hiszen mint ilyen nem létezik egységes vizsgálat. Újnak számított viszont számomra Finnországban a kulturális antropológia, a kötelező olvasmányok nagy része ugyanis angol nyelvű volt, s erőteljesen például Kroeberen alapult. Valonen mint professzor azt vallotta, hogy bár ő nem kulturális antropológus, neki ismernie kell, és a diákoknak szintúgy, az új elméleteket.

Hogyan viszonyultak a finn kutatók akkoriban a finnugor kutatásokhoz (határon belül és kívül), és milyen lehetőségeik voltak ezekhez?

Kustaa Vilkuna és Niilo Valonen lelkesedtek ezekért a témákért, vizsgálatokért, viszont megfelelő háttér nélkül. Számukra igen fontos volt éppen ezért az is, hogy a finnugor népekkel foglalkozó kutató tudjon oroszul. Ez eleinte számomra nehéz volt, le kellett küzdenem az ellenszenvemet, amivel szokás szerint Magyarországon viszonyultunk az orosz nyelvhez. Kustaa Vilkuna viszont egyszerűen elküldött fél évre Moszkvába, s végül így tanultam meg oroszul. Akkor természetesen terepmunkára még nem volt lehetőség. Először 1981-ben végezhettem terepmunkát Finnország és a Szovjetunió vegyes bizottsága antropológia és néprajz szekciójának ösztöndíjasaként. Hihetetlenül nagy élmény volt. Áttestem a tűzkeresztségen, s utána mehettem szinte bárhová, ahova akartam. Persze más volt akkor, mint ma.

Innen úgy lehet látni, hogy Finnországban hangsúlyosabb a finnugor néprajzi kutatók szerepe az egész néprajzban belül, mint Magyarországon. Mintha többet foglalkoznának vele, több ilyen vizsgálat folyna, több írás jelenne meg. Van-e e mögött egyfajta motiváció, hogy segítsünk nekik, vagy egyszerűen csak közelebb vagyunk hozzájuk földrajzilag?

Itt nem szabad elfelejteni az oktatás, a fő egyetemi intézmények meghatározó szerepét, ami a kutatás irányvonalát is jelzi. Finnországban a legfontosabb egyetemen, tehát a Helsinkiben továbbra is finnugor néprajznak hívják a néprajz szakot. Meg lehetett volna változtatni, mint ahogy Turkuban megváltoztatták, Jyväskyläben is másképp nevezik, mind a kettő összehasonlító egyetemese néprajz, Ouluban pedig antropológiának hívják manapság már. Ez kicsit jelzi az irányvonalát is. Helsinkiben megtartották ezt a régi elnevezést. Ez hagyományosan finn néprajzot takar, ami azt jelenti, hogy mindig van egy előadás-sorozat vagy előadás, mely a finnugorokról szól. Ahogyan Kustaa Vilkuna fogalmazta meg az 1960-as évek végén, amikor már nem lehetett gyűjtőmunkát, terepmunkát végezni a Szovjetunió területén élő finnugor népek között, a hagyomány kötelez. Kötelez az, hogy nagyon korai jó néprajzi gyűjtemények vannak Finnországban, amely gyűjtemények sehol máshol nem ennyire teljesek, és éppen ezért a finn szakembereknek kötelességük folytatni ezt a kutatást. Emellett természetesen hallatszanak más hangok is úgy 15 éve. Vannak olyan kutatók, akik azt mondják, hogy nincs létjogosultsága a finnugor néprajznak, hiszen az egyes finnugor nyelvű népek önállóak, mindegyiknek megvan a saját eltérő kultúrája. Ez természetesen így igaz. A finnugor népeket is lehet ugyanúgy kutatni a kulturális antropológia módszereivel, mint bármilyen más népet. A történelmi háttér, valamint Finnország geopolitikai helyzete a magyarázata annak, hogy továbbra is érdemes a finnugor népek kultúráját kutatni a kívülálló szemszögéből.

Például három éve, 1999-ben megjelent a *Finnugor népek atlasza* a Finn Néprajzi Társaság kiadásában, a néprajzi atlasz második kötete. Matti Sarmela kulturális antropológus szerkesztette. Ő írta ebben az életmódról szóló fejezeteket. Az az érdekes a tanulmányokban, hogy tulajdonképpen akarata ellenére jut el odáig, nem mondanám, hogy Jankó Jánosig vagy Sireliusig megy vissza, de nagyon kihangsúlyozza a vadászat, valamint a halászat meghatározó voltát nemcsak a hétköznapi viselkedés, életmód szempontjából, hanem a gondolkodás, művészet területén is. Mindez nagyrészt a mai gyűjtések során derült ki. Lehet itt tehát etnológiai, de nem csak etnológiai magyarázattal

szolgálni. Most tehát ilyen érdekes szituációban vagyunk, hogy lehet megint gyűjteni, új adatokat értelmezni.

Beszélhetünk-e most valamilyen áttörésről azóta, hogy megnyíltak a határok? A politikai változások lehetővé tették-e egy új kutatási hullám megkezdését a volt szovjet területeken?

Történnék ilyenek. A folklórkutatás területén is tapasztalni ilyesmit. Az akadémia professzora, Anna-Leena Siikala például erősen segíti és folytatja ezeket a finnugor etnológiai vizsgálatokat. Ő szervezett egy fiatal etnológusokból álló kutatócsoportot, amit én most szintén megtettem a távoli finnugor népek körében. Létrehoztam egy munkacsoportot, mely az oroszországi finnugorkutatókat fogja össze. Az ottani néprajzos kutatókból szerveztem egy hálózatot, vagy minek nevezzem. 1994-ben kezdtem el. Tényleg mind a távoli finnugor népek számára, az Urálon túliak, a hantik és a manysik is benne vannak, tehát nem csak a Volga menti népek, és nem a lívek, az inkeriek vagy a karjalaiak, hanem valóban csak a távoliak vannak benne. Ez az egyik, amit az ember megtehet.

Ez kapcsolódik a másik kérdéshez is: Sirelius a finn néprajz atyja volt, és a finnugor néprajznak is az egyik nagy alakja, így lehet mondani. Ő tényleg gyűjtőmunkát, kutatómunkát végzett, vizsgálta ezeket a népeket. Mikor az első finnugor kiállítást megnyitották 1923-ban, akkor volt az első olyan kommunikéje, olyan kinyilatkoztatása, hogy ezeket a népeket ismerni kell. Ez új dolog volt. Most Finnországban nem ez a néprajz feladata. 12 évvel ezelőtt megalakult a Castrén Társaság, melynek feladata az, hogy erősítse a kapcsolatokat ezekkel a távoli finnugor népekkel, és ennek keretében végzem ezt a társadalmi munkát, nem mint néprajzos csinálom.

Ennek a szervezetnek az a célja, hogy koordinálja a kutatásokat, hogy mindenki tudja, mit csinál éppen a másik?

Első gondolatunk az volt, hogy egyáltalán feltérképezzük, hogy a finnugor népek tudják-e, hogy milyen múzeumok vannak. Ez volt az első cél. Most kiderült, hogy a finnugor népek ilyen módon nem tartották a kapcsolatot. Tehát én voltam ez a koordinátor. Eljöttek az ottani kutatók, múzeumigazgatók a Finn Nemzeti Múzeumba, és minden évben két-három hetes tanfolyamon vettek részt, amit múzeumi szakemberek tartottak. Egy hétig tanultak kicsit finnül, hogy ez alatt az idő alatt kicsit belenézhessenek abba a munkába, amely a múzeumban folyik. Hogy tudjanak egy-egy kartotékot, valamit átnézni, megvizsgálni, hogy fogalmuk legyen, hogy milyen a muzeológia Finnországban. Azután előadásokat tartottunk nekik a muzeológiai tevékenység különböző területeiről a műemlék-felügyeletről a néprajzi gyűjteményeken át a régészeti anyagig, így valamilyen átfogó képet kaptak a muzeológiáról. Egy hét volt tehát a nyelvtanulás, nyelvtanfolyam, egy hét pedig egy ilyen kemény gyakorlati muzeológiai tanfolyam. Az egyetemen voltunk a néprajz tanszéken, ahol Lehtonen tartott előadást, és ahol előadás formában nagyon sok mindent meg tudtak tanulni. Most ez volt két évig, kétszer eljöttek három hétre, és intenzív képzésben vettek részt. 1994-ben kezdődött ez a munka. És utána, amikor már kialakult bennük egy átfogó kép ennek hatására, hogy mást is lehetne csinálni...

Mint kiállítást...

...mint állandóan valamilyen népviselet kirakni, és akkor jaj, de szép a finnugor népviselet, akkor én fölvettem azt, hogy publikáljunk valamit közösen, egy kis könyvet. Ez meg is jelent, én szerkesztettem a könyvet, két nyelven, finnül és angolul jelent meg. Ebben szerepelnek az oroszországi finnugor gyűjtemények és múzeumok. Ez nagyon hasznos volt, ezt ők írták oroszul, tehát megvan oroszul is.

Csak az oroszországi intézmények szerepelnek benne?

Igen, noha tudjuk, és ezt az előszóban írtam meg, hogy természetesen Tartuban is van ilyen anyag, Budapesten vagy Szentpétervárott szintén gazdag anyag található, de ez az oroszországi finnugor gyűjtemények bemutatása. Éppen azért, mert azt vettem észre, hogy gombamód jönnek létre múzeumok Oroszországban. Ennek a fő oka természetesen a Szovjetunió felbomlása 1992 után. Ezek a múzeumok szinte kivétel nélkül helytörténeti múzeumokként működtek, és sajnos máig is így működnek. Felületesek a kiállításai, tehát még mindig szovjet témájuk van. És a másik, ami engem még nagyon zavar, hogy ezek továbbra is csak orosz nyelvűek. Több közülük (az udmurt és a mari múzeum is) nemzeti múzeumi státust kapott, ami sokat jelent az országban, sok lehetőség jár együtt. Ugyanakkor ezt nem használják ki. Van egy csomó nemzeti múzeumuk, de mindegyik orosz nyelvű a finnugor nyelvű területeken is. Az ember ilyenkor felveti nekik, hogy most már ébredjenek fel egy kicsit, már nyugodtan lehetne a nemzeti nyelveket is használni, és ekkor felajánlják, hogy majd finnül lesz a kiállítás. Kinek? Nekem? Vagy annak a pár finnek? Inkább a saját lakosságuknak kellene csinálniuk a múzeumot. Mint ahogy gyakran hivatkoznak a helybeliek arra, hogy jó volna látni, olvasni a saját nyelvükön magyarázatokat, szövegeket a kiállításokban, iskoláscsoportokat lehetne oda vinni.

Megismerhetik a korábban használt tárgyak elnevezéseit...

Ehhez kapcsolódik a következő példa is, amit most csinálunk, egy enciklopédiát próbálunk összeszedni. A Volga környéki népekről kezdtük el, azaz az udmurtokkal, a marikkal és a mordvinokkal kapcsolatban. Ez lesz a finnugor tárgyi kultúra enciklopédiája. Mikor kiadtuk az első könyvecskét, rögtön felmerült, hogy mi legyen a következő lépés. És most visszatérünk erre a nyelvi problémára. Tehát már nem nagyon ismerik a saját terminológiájukat. Miután a kutatók egy része orosz, nagyon sokat publikálnak orosz nyelven, tehát ami Magyarországon is normális, hogy mindenféle tárgynak neve van, a tárgy részeinek is nevük van, és ezeket nálunk sem felejtik el. Itt gondoltam arra, hogy például Finnországban az 1930-as években kiadták *A finnek rokon népei* (*Suomen suku*, 1913, 1937, Helsinki) című háromkötetes nagy munkát. Ilyet már nálunk nem lehet „eladni”, senki nem olvas ilyesmit. Viszont a finnugor népek iránt nagy az érdeklődés Finnországban is. És gondoltam, hogy ilyen enciklopédiaszerűen lehetne bemutatni bizonyos dolgokat, mint például fürdő, kemence...

Tehát már sokkal részletesebben...

Igen, és három néptől. És akkor megjelenne ez a terminológia természetesen, a bibliográfia, és akkor azt lehetne használni. Enciklopédia jellegű lenne a kötet, cikket tartalmazna, nem túl részletes leírásokat. Most már majdnem készen van, összeszedtük a szavakat, oroszul elkészült. Egybe kell még szerkesztenem az anyagot. Részben angolul jelenik meg, részben, ha meg fog jelenni oroszul, meg kell szerkesztenem azt a változatát is.

Hadd említsek egy példát, hogy miért lenne hasznos ez a fajta kiadvány. Vegyük, mondjuk, a fürdőt, a szaunát. (Itt van nálam az anyaga, ma épp ezt olvastam el.) Ebben az esetben a cikk tárgyalja az épületet természetesen, a szokásanyagot, rítusanyagot, ami hozzá kapcsolódik. Ez az egész a finnek számára sem rossz ötlet. Finnországban is egyre kevesebben tudnak oroszul. Az orosz nyelvű anyag ugyan hozzáférhető, van, de nem használják. Ezért úgy gondoltam, hogy egy ilyen enciklopédiaszerűség egyszerűbben tudja közvetíteni azt az ismeretanyagot, ami felhalmozódott ez idáig.

Ez a munka a jövőben minél nagyobb tematikus területre terjedne ki, vagy van néhány fókusz, és inkább ezekre összpontosulna csak?

Felosztottuk a területet. Úgy nagyjából a *Magyar néprajzi lexikon* vagy talán valamelyik hasonló lexikon tartalmát ölelné fel, ám kihagytuk belőle a tudománytörténeti részeket. Nagyobb kategóriák köré szerveződne az anyag. Néhány témát tehát külön kiemeltünk. Például kiemeltém a szaunát, de ilyen az állatvilág néhány képviselője. Például a mókust külön kiemeltük, önálló részben tárgyaljuk, miután az külön egység. Tehát természetesen amikor az egész anyagot összeállítottuk, meggondoltuk a felépítést. Két évig dolgoztunk rajta, készítettük elő. Először összeállítottunk egy listát a cédulákból, utána azt jól átnéztük, hogy használható-e az a kézikönyv. Mert ha túl sok apró cikk van, az sem jó. Akkor szétaprózódik az egész. Így is egy kicsit túl részletes, inkább az a gondom. Az egész munka eredményeképpen a finneknek is lesz egy lehetőségük még egyszer megismerkedni a Volga menti finnugor népek néprajzával.

Ki mindenki vesz részt a projekt munkálataiban?

Van három koordinátorom. Három kutató, akikkel szorosabban együtt dolgozom. Szerkesztőbizottságnak hívjuk magunkat. Három kültag: az izsevszkiektől, az udmurtoktól Pavel Orlov, egyetemi adjunktus, ő inkább szemiotikával foglalkozik, a színnevek világával. A mordvinok közül Jelena Moksina, egyetemi tanár Szaranszkban, aki városi néprajzzal foglalkozik, és nagyon jó anyagot gyűjtött össze. Tamara Molotova, a mari tudományos intézet kutatója a viszonylag idősebb korosztályt képviseli. Kellett is valaki, aki kicsit összefogja az ottaniakat. Természetesen nem ők írják az összes címszót, az lehetetlen is, és nem is ez a területük. Hanem kiadják a megfelelő szakembereknek, de ezzel nekem így már nem kell foglalkoznom. Én teljesen úgy foglalkozom a dologgal, hogy ők a szakemberek, ők tudják, hogy mit kell bemutatni. Azután természetesen szerkeszteni kell az anyagot, át kell nézni.

A projekt anyagi részét a Castrén társaság biztosítja, a munka maga a National Board of Antiquities, vagyis pontosabban most a Kulturák Múzeumában történik.

A munkában mennyire vesznek részt a finnországi kutatók?

Kifejezetten a finnugor kis népek kutatói dolgoznak benne. A finnországi néprajzkutatók közül amúgy is csak nagyon kevesen foglalkoznak távoli finnugor témával, például Matti Pöllä a keleti karélok rokonsági rendszerével, Tuula Tuisku a nyenyeczek delokalizációs folyamatával. A lappokkal természetesen többen: Helena Ruotsala, Jukka Pennanen ilyen kutatásokat folytat. A lappok tehát még „mennek”, de a távoli finnugor népek már nem. Kaija Heikkinen inkább a karjalaiakkal és a vepszékkel foglalkozik, és egyszer volt a mariknál, ő inkább karjalai és vepsze központú. Én ebbe nem szólok bele. Alapvetően nagyon nehéz lenne egy olyan projektet összehozni, melyben egyszerre vannak jelen finnországi és oroszországi finnugor kutatók.

Az észtt néprajzkutatókkal milyen a kapcsolat ebből a szempontból? Részt vesznek ebben, vagy külön utakon járnak?

Eleinte, a rendszerváltás előtt és táján még rendszeres volt az együttműködés velük. (Most úgy érzem, hogy nem is szívesen folytatják.) Az utóbbi időben azonban sokkal inkább önállóan dolgoznak. Valószínűleg van ebben egyfajta elszakadási igény is, nem akarnak beletörődni, hogy Finnország a központ. Én ezt igazán nem tartom rossznak.

Ezeket a néprajzi kutatásokat lehet-e önállóan folytatni, vagy most már csak az ottaniakkal közösen érdemes végezni? Részben azért, mivel így teljesebb képet lehet nyerni, és talán azért is, mert így ők is jobban bevonódnak.

1987 óta kutatok rendszeresen terepen, azóta két kutatóval dolgoztam szorosan együtt. Tamara Molotovával, aki mari kutató és Tatjana Minnijahmetovával, aki udmurt nemzetiségű. Ez szerintem számukra is nagyon pozitív volt. Sok mindent megtanultak, például megtanultak másképp interjút készíteni, mint korábban. Kicsit másképp viszonyulnak ezekhez a dalokhoz. Az izsevszki néprajzi múzeum munkatársával közösen gyűjtöttem, Szerafimova Lebegyevával, ő híres udmurt kutató. Mindig mondta, hogy ő sokat tanult tőlem. Ez annyiban igaz, hogy ezekben a múzeumokban a kutatók olyan furcsán gyűjtenek, számomra ez félelmetes, begyűjtik a tárgyat, rendesen, rendszeresen katalógust készítenek róla meg minden, a bürokrácia borzasztó, mindent felírnak róla, ami lehetséges. Szóval ezzel nincs probléma. Viszont nem igazán foglalkoznak a kontextussal, nagyon a tárgyra koncentrálnak. Amit szerintem utána is ki lehet deríteni, hogy az például milyen technikával készült. Nem kérdeznék rá arra, hogy például ki készítette, vagy – ha tudják – hogy korábban ki lehetett az, aki használta. Pedig ez fontos. Tehát a tárgy élete is fontos, nemcsak az, hogy most rajtunk milyen szoknya van, hogy az piros-e, vagy kék. Szóval nem kérdeznék rá ilyesmire.

A másik pedig, ami számomra nagyon furcsa, az hogy semmi rendszer nincs benne, hogy mit gyűjtenek. Az más, hogy én például teljesen szervezeten szerzek tárgyakat. Ismerem, hogy a finn kutatók korábban hol és mit gyűjtöttek. Így pontosan tudom,

hogy mit gyűjtök. Tehát én ugyanazokra a területekre megyek el, ahol elődeim jártak, a finn kutatók. Én szeretem azt a százéves távolságot. És akkor úgy érzem, hogy ennek van valamilyen értelme, van valamilyen összehasonlítási alap, mert ugyanarról a helyről gyűjtötte valaki a tárgyakat.

Ez a hely a falut jelenti?

A faluról van szó, igen, mint gyűjtési egységről. És mivel az akkori dokumentáció is megvan, és ez a mostani dokumentáció is meglesz, így lesz egy százéves perspektívája az anyagnak, és nem is elsősorban nekem, hanem a következő generációnak is. Amit nagyon jól ki lehet használni. Azt, hogy gyűjtünk ezt-azt, am azt, ezt nem tartom valami jónak, megmondom őszintén. Ez természetesen egyéni álláspont. Náluk ilyen kritériumok hiányoznak. Ilyen érdekes dolgok vannak, hogy például bejártam, azt lehet mondani, az összes baskíriai udmurt és mari falut. Tényleg következetesen mindegyik faluba elmentem. Utána voltam az udmurt múzeumban 2000 nyarán, és megmutatták megint a raktárat. Ilyen csodálatos rend, gyönyörű. És hát teljesen elájultam, mert azok a tárgyak, melyek az otthonokban a legáltalánosabbak, például ilyen nagyon egyszerű kis tálaló, mindenütt megvan, falusiak készítik, asztalosmunka, és tényleg minden házban megvan, ebből nincs egy darab sem. Az olyan tárgyakat, melyek nagyon általánosak mindenhol, egyszerűen nem gyűjtik be, talán éppen azért, mert számukra még túl mindennaposak, még túl élők. Begyűjtik az archaikusnak vélt tárgyakat. Én ezt nem tartom jónak. Ilyen kérdésekben voltak azután véleménycserék köztünk, ezekről beszélünk. Ezt hála istennek nem kritikának fogják fel, nem bírálom az ő gyakorlatukat, hanem csupán megállapítások.

Folytatnak nagyobb kutatásokat?

Igen, de én ezekkel a múzeumi kutatókkal nem nagyon voltam együtt terepen. A mariknak nincsenek is ilyen kutatóik, így nem is nagyon lehet a kutatókkal kapcsolatot tartani. Mikor például Tamara Molotovával együtt terepen dolgozunk, mindegyikünknek megvan a saját témája, és azt dolgozza fel. Tehát nincs közös kutatási témánk.

Érdeemes azonban itt még néhány olyan kutatási projektet, finnugor népekkel való finn együttműködést megemlíteni, melyet nem kifejezetten néprajzosok kezdeményeztek, de amelyek tematikájukban nagyon hasonlóak. Finnországban Seppo Lallukka az, aki szintén létrehozott egy kisebb szervezetet a mari diaszpóra kutatására. Szlávokkal és demográfiával foglalkozik eredetileg, valamint identitáskérdésekkel és főképp a diaszpóraproblémával, azaz a kirajzott marik történetével és mai helyzetével.

Paul Fryer, aki szintén szociológus és néprajzos, Seppo Lallukkával létrehozott egy kutatási programot, melynek keretén belül a baskíriai marikat kutatták. Ők végeztek terpmunkát, és ők ténylegesen együtt dolgoztak finnugor kutatókkal, kérdőíveket használtak.

Mennyire fontos e kutatások során a helyi nyelv ismerete?

Valamennyire kell tudni használni a helybeliek nyelvét, anélkül nem lehet. Tamara és Tatjana természetesen segítettek. Mariul elboldogulok, amit válaszolnak, annak nagy részét megértem, enélkül nem is tudnék boldogulni a terepen, nem lehet csak fordításra támaszkodni. Arra senkinek nincs ideje. Viszont kérdéseket feltenni valamilyen primitív módon már én is tudok, de megmondom őszintén, hogy az elején még jobban boldogultam ezzel, mert én akkor tanultam is a nyelvet. Mostanában már nem megyek olyan hosszú időre terepre. Az elején még négy-öt hetet töltöttem a helyszínen, ez most már egyre ritkább, nemigen lehet megtenni. Most egy, legfeljebb két hét nagyon intenzív munkára van lehetőség, ennyi idő alatt azonban már nem tudok úgy belejönni. Az már egész más, ráadásul most már nagyobb a rutinom. Sokszor azt hittem közben, hogy ötvenévesen abbahagyom majd, de úgy látszik, nem. Mindenképpen úgy tűnik, hogy folytatom tovább.

Közben a Turku Egyetemmel, Helena Ruotsalával kezdtünk egy olyan kutatási programba, melyben én csak egyfajta fedő organizátor vagyok. Szeretnénk ezzel a fiatalokat bevonni a finnugor kutatásokba, hogy finnugor kutató is legyen. Már régóta törekszem erre. Végiggondoltam a lehetőségeket, hogy hogyan lehetne bevonni a fiatalokat.

Ez olyan kutatási program, mely alapvetően a nők helyzetével foglalkozik, de a tárgyi világon belül, oly módon, hogy a gépek megjelenését vizsgálja a háztartásokban, kimondottan a vidéki háztartásokban. Az ötlet onnan fakad, hogy rengeteg helyen talákoztam ilyen régi típusú géppel, például mosógéppel, és ezeknek a kézzel centrifugálós változataival. Ez a mai fiatalok számára is izgalmas téma lehetne, talán még emlékeznek hasonló dolgokra a saját életükben (hogyan illeszkednek bele ezek a gépi felszerelések a mezőgazdasági, paraszti világ életébe, mit jelent az egész a mai nők helyzete szempontjából). Ezenkívül a fiataloknak lenne ehhez annyi nyelvtudásuk, hogy el tudnák készíteni ennek a témának egyfajta dokumentációját.

Mely földrajzi területre összpontosít ez a kutatás?

Úgy gondoltam, hogy ezt a vizsgálatot csak a Mari Köztársaság területén végeznénk. Egy falut választottam ki, mert innen elegendő adatunk van az 1920-as évektől, a kollektívizálás kezdetétől. Itt tehát szintén alapvető szempontot jelentett, hogy legyen valamilyen összehasonlítási alapunk, ahonnan elindulunk, amire támaszkodni lehet. A történelmi áttekintés, háttér mindig hozzátartozik a néprajzhoz. Hiszen van történelmük ezeknek a népeknek, akár sok anyagunk van erről, akár kevés. Az 1920-as évek anyaga jó kiindulópont ehhez.

Most én Szibériával kezdtem el foglalkozni.

A készülő kiállítás miatt vagy más okból?

Körülbelül két évvel ezelőtt kezdtem el ezt a munkát, csak úgy próbaképpen. Mindig is érdekelt a nők helyzete, ami annyira más az ottani munkamegosztás stb. miatt, mint az európai területeken élő finnugor népeknél. Itt is a tárgyi világ és a nők kapcsolata foglalkoztat. A férfiak például az északi osztjákoknál még szívesen foglalkoznak rénszar-

vastenyésztéssel, és mennek, és nomadizálnak, de a nők nem. Ugyanezzel a problémával találkozhatunk Finnországban is, északon a rénszarvastartó vidékeken. Tehát itt egyszer végre hasznosíthatom az eddig összegyűlt finnországi anyagot, és felhasználhatom azt a módszert, melyet a hasonló témájú kutatásokban alkalmaztak. Úgy látszik, hogy a nőknek nagyon fontos szerepük van a közvetítésben, abban hogy miképpen jutnak el bizonyos javak a pásztorokhoz, nomadizálókhoz, mivel a nők általában a városiasodó központokban élnek. Meg lehet végre mutatni, hogy a nők közvetetten mennyire nagy szerepet játszanak a nagyobb kulturális változásokban.

Mennyire dominál általában a nő mint téma a kutatásaiban?

Ez annyira erősen kiütözik szerintem mindenben, mint a viselet például. Nemcsak azért, mert ők hordják még a díszesebb, szebb viseletet, ahogy ez is egy szempont, hanem hogy mennyire meghatározó szerepük van bármilyen újításban, változtatásban vagy éppen a hagyományoshoz való ragaszkodásban, a viselet történeti alakulásában.

Sokat foglalkozott azzal, és nem csupán a kiállításában, hogy miképp lehet megtölteni étellel a tárgyakat, hogyan lehet őket életre kelteni. Mennyire tartja ezt a megközelítést általánosnak a finn muzeológiában, vagy mennyire egyéni filozófia ez inkább?

A Finn Nemzeti Múzeum néprajzosai nem járnak gyűjteni. Azt lehet mondani, hogy körülbelül 20 vagy 25 éve kezdődött Finnországban egy újabb folyamat a néprajzi muzeológiában, aminek az az eredménye, hogy nem járnak gyűjteni, hanem a Finn Nemzeti Múzeum például Finnország különböző részein vagy kapott, vagy vett egy-egy paraszti kúriát annak az egész tárgyi anyagával együtt. Ezeket nem a hagyományos módon vették meg, tehát hogy begyűjtötték hozzá a tárgyakat, majd beletárolták, és ott van náluk a raktárban, hanem ezek a házegyüttesek, Finnország különböző részein, ott maradtak a helyükön. Leltározva vannak, de a tárgyaik teljesen az eredeti helyükön maradtak. Ezeknek a regisztrálása, feltárása és elemzése, kutatása az, amit most a Nemzeti Múzeum néprajzi osztálya végrehajt. Ez jelenti most a néprajzi muzeológiai munkájukat hosszú ideig.

Egy kicsit tehát más viszonyban vannak a néprajzi kutatással, a kutatandó tárgyi vízlággal?

Ez egész más. Én nagyon fiatalon kerültem be a múzeumba, 1971 óta dolgozom ott, most lesz harminc éve. Mikor bekerültem, akkor a raktárban csak leltároznom kellett. Kiadták a feladatot, hogy leltározzam be a finn ékszereket. Az eredeti információk régi szép, ékes finn nyelven voltak hozzá, és svédül is természetesen. És akkor elkezdtem ezekkel foglalkozni, nagyon érdekesnek találtam, majd mikor végeztem, odaadták a finnugor ékszereket, hogy ezeket is leltározzam be. Ezt is megcsináltam, és közben olyan érzése volt az embernek, hogy itt van ez a nagyon szép csat, ez egy másik csat, ez egy harmadik csat és így tovább. És körülbelül ennyi volt a leltárkönyvben is, a dokumentációban is, vagy kicsivel több. Arra gondoltam, hogy ezeknek van valami történetük, és mi lehet az. Akkor, 1975-ben adtam le először egy tervet a finnugor tárgyak értelmezé-

sére, kutatására. Örültek neki, és ajánlották, hogy hasznosítsam orosz tudásomat. Én viszont semmit nem tudtam oroszul, de legalább a cirill betűket ismertem. Átnéztem a hozzáférhető oroszországi gyűjteményeket, teljesen átnéztem az ottani finnugor anyagot, majd eljöttem ide, Budapestre, és itt is megnéztem a Néprajzi Múzeum finnugor anyagát és dokumentumait. És megnéztem a tartuit is. Mindegyik anyagról ugyanazt állapítottam meg, hogy gyönyörűek, csak semmit nem mondanak. 1981-ben azután így kerültem először terepre, és azóta folytatom ezt a módszert. Úgy érzem, hogy ily módon egész más viszonyba kerültem az ékszeranyaggal és a tárgyi világgal. Minden tárgynak egész más mondanivalója van, hogy az nemcsak egyszerű ékszer, hanem tényleg valaki csinálta, és miért. Ez így alakult.

A franciáknál létezik egy hasonló megközelítés. Roland Barthes, Abraham Moles, Anne Vitart-Fardoulis, Henri van Lier nevét említenem első sorban. Nagyon erős náluk a tárgyi szociológiai irányzat, amit én eléggé átvettem. Hogyan kell a tárgyakat életre kelteni. Ez vált azután az én múzeumi munkám elvévé. Jean Baudrillard az egyik meghatározó a francia kutatók közül.

Szokott is gyakran hivatkozni rá.

Igen, nagyon szeretem. Ő utalt először arra, hogy a múzeumi tárgy az nem normális tárgy, tehát nem mindennapi tárgy. Bennem nemcsak egy csírat ültetett el, hanem én teljességgel átvettem ezt a gondolkodásmódot. Azt lehet mondani, hogy így kezdődött. Azóta nagyon megszerettem Jean Cuisinier munkáit is, ő nemcsak a francia anyaggal foglalkozik, hanem Romániában és Bulgáriában is gyűjtött. A romániai és a bulgáriai anyag azért is érdekes egy finnugor kutató számára, mert ott szintén etnikai kisebbségekről van szó, ráadásul a társadalmi kontextus szintén hasonló, abból a szempontból is, hogy a folklórnak egyfajta újabb kitalálásával, hogy úgy mondjam, felfedezésével találkozunk. De nem csupán felfedezésével, hanem átírásával. Szóval nagyon sokat tanultam Cuisiniertől.

Talán nem véletlen, hogy azok között a kiállítások között is, amiket rendezett, és ismeretek, rengeteg olyan van, melyekben érezhető ez, hogy nemcsak tárgyak vannak kirakva, hanem a tárgyak kontextusba vannak helyezve, fotók, rajzok, filmek értelmezik őket.

Én úgy hiszem, hogy ez a módja, lehetősége annak, hogy az ember tovább tudja adni azt, amit átélt. Én mindig azt tartottam, hogy a néprajz emberközpontú, nem tárgyközpontú, akár a folklórról van szó, akár a tárgyi környezetről. Az ember a központja, akár néprajzról vagy antropológiáról beszélünk. Nekem az elnevezés már mindegy, őszintén szólva. Tulajdonképpen én most egy kulturális antropológiai múzeumban dolgozom, a néprajz terminust akár már el kellene hagyni. De én nem érzem nagynak a különbséget a kettő között.

Akkor beszéljünk az új helsinki etnológiai múzeum, a Kulttuurien museo (vagy The Museum of Cultures) létrejöttéről. Mi a háttere az egésznek?

A Helsinki Nemzeti Múzeumnak tényleg jó néprajzi anyaga volt, mind a finnt, mind a finnugort nézve. Ezenkívül még a Turkui Egyetem időszakából, mely a múzeum háttérét szolgáltatta, maradt fenn értékes etnológiai gyűjtemény. A legkorábbi tárgy egy 1828-ban idekerült és beletárolt indián köpeny. A dokumentáció szerint egy *nagyfőnök* köpenye. Ez is kötelez, hogy így mondjam. Ez volt az indítéka az antropológiai múzeum leválasztásának. A Finn Nemzeti Múzeumban 250 m² terület volt a finnugor kultúra néprajzi bemutatására korábban, és 200 m² az a világ összes többi népeinek bemutatására. A Nemzeti Múzeum néprajzos kutatójának, Pirjo Varjolának volt az az állandó ideája az 1970-es években, hogy létesíteni kellene egy néprajzi múzeumot, ami nem finn, hanem egyetemes néprajzi múzeum lenne. Kustaa Vilksa szintén így gondolkodott, az 1970-es évek közepétől állandóan szó volt egy ilyen jellegű múzeum alapításáról. Amikor azután a Finn Nemzeti Múzeumot néhány évre bezárták renoválás miatt, akkor született meg az az elhatározás, hogy létre kell hozni egy ilyen etnológiai múzeumot. Ez úgy indult, hogy a finnugor anyagot egybe kell vonni az összes egyéb etnológiai, nem finn gyűjteménnyel. Azért tartott ilyen sokáig a procedura, mivel a Nemzeti Múzeum is meg hát mi is, tehát a finnugor gyűjtemény is, illetve az egyetemes néprajzi gyűjtemény is mind a Múzeumi Felügyelőséghez tartozott és tartozik mai is. Közben megalapult a Múzeumi Felügyelőségnek még egy múzeuma, a Tengerészeti Múzeum, amely nemzetközi szempontból igen fontos, hiszen Finnország földrajzi fekvését a tenger határozza meg, és a tengerjáró hajók számos etnológiai műtárgyat hoztak. A hajók bemutatása ugyanakkor nem két fillér. Ilyen nagy projektumok vannak ott folyamatosan a Múzeumi Felügyelőségen belül. Éppen ezért egy-egy ilyen új múzeum megalapítása nem megy egyik pillanatról a másikra. Másrészt nem volt könnyű megfelelő helyet találni. 1992 körül úgy tűnt, hogy sikerül önálló épületet találni az új etnológiai múzeum számára, ám azt végül is nem kaptuk meg. Végül az úgynevezett Teniszpálya kaptunk helyet, mely 1938-ban épült fedett teniszpályaként. Maga az épület nem a múzeumé, hanem béreljük a várostól. Elég nagy helyünk lett így. 1500 m²-es területünk van mint kiállítóterület, ezenkívül ott vannak az még az irodák és raktárak. Szervezetileg azonban továbbra is a Múzeumi Felügyelőséghez és a Nemzeti Múzeumhoz tartozunk. Az új múzeumba átkerült tárgyak száma valamivel meghaladja az 50 ezret.

Állandó kiállítás?

Egyelőre nincsen. A múzeum alapelve az, hogy két évente váltogatja a kiállításokat. Ez nagyon szép, csak rengeteg munkát jelent. Az első kiállításunk Közép-Ázsiát mutatta be, egy Mannerheim gyűjtötte, 1905–1908-ból származó anyagot állítottunk ki. Nagyon szép anyag volt. 2001-ben Gunnar Landtman finn etnológus új-guineai gyűjteményét mutattuk be, melyet 1910 és 1912 között gyűjtött össze. Landtman Westermarck tanítványa volt, és Haddonnak, az 1898-as cambridge-i expedíció vezetőjének szorgalmazására végzett terepmunkát Pápua Új-Guineában.

2002-ben egy nagyszabású Szibéria-kiállítás nyílik meg, májusban, az aulában pedig egy nagy Afrika-kiállítás lesz. (Az Afrika-kiállítás két szinten épül majd, a Szibéria-kiállítás pedig a harmadik emeleten lesz, mely egy hatalmas, magas csarnok.) Ez szerintem jó párosítás, a hideg-meleg, a lent és a fent. Két egészen más világ.

Nagyon kevesen vagyunk a múzeumban. A múzeum igazgatóján kívül két kutatónk

van: egy az egyetemes néprajzi anyag gondozására, egy pedig – ez vagyok én – a finnugor gyűjtemény kezelésére. Ezenkívül csak átmenetileg dolgoznak egyéb munkatársak. Finnországban ugyanis az a szokás, hogy az egyetemisták már önfenntartók, dolgoznak valahol.

2001 őszén a múzeumba új igazgató került, Eija-Maija Kotilainen. Úgy véljük, hogy a múzeumnak igenis szüksége van állandó kiállításra is, így a kiállítótermek egy részében állandó anyagot tudunk bemutatni. Ez még a jövő terve.

Mi történt az európai anyaggal? Ez átkerült az új múzeumba, vagy ott maradt a Nemzeti Múzeum épületében? Egyáltalán milyen ilyen jellegű gyűjtemény jött létre?

Minden átkerült a Kultúrák Múzeumba. Csak a finn és a lapp gyűjtemények, azaz a hazai, finnországi tárgyak maradtak a régi helyükön. A svéd, a norvég és az észti, lett, litván, azaz a balti gyűjtemény szintén az új múzeumban kapott helyet.

Azért érdekes ez a tendencia, mivel több nagyobb európai néprajzi múzeumban (például Berlinben, Párizsban) éppen az európaiat válogatták ki az összes többi közül, és helyezték önálló múzeumba.

A finnországi helyzet elég sajátos. A finn néprajz alapján finn, lapp és finnugor néprajzot jelentett nagyon hosszú ideig. Jelenleg változóban van ez is. Én nemcsak finnugor népekkel, hanem finnugor tudománytörténettel is foglalkozom. Ilyen szempontból időnként nehéz egyeztetni az egyetemes néprajzi gyűjteményekkel. A finnországi finnugor gyűjtemények tudatos, tervezett, következetes gyűjtések, kutatások eredményeképp jöttek létre. Az egyetemes anyag ezzel szemben sokkal véletlenszerűbb körülmények között alakult ki, magángyűjtők, misszionáriusok stb. gyűjtései által. A finnugor anyag gyűjtése szisztematikus volt, minden népet érintett, és az életmód valamennyi területét átfogta a gyűjtögetéstől a díszítőművészetig. Ez az anyag kicsit más alapelv szerint jött létre. Nemcsak arról szól, hogy kicsit hozzászoktak innen, veszek valamennyit onnan. A finn kutatók által folytatott gyűjtés a finnugor népek körében 1927-ig, a kollektivizálásig és a Sztálin-féle tisztogatásig tartott, és folyamatos volt. A nagy kutatók ráadásul teljesen módszeresen dolgoztak.

Mekkora ez a gyűjtemény most?

A finnugor anyag jelenleg körülbelül 22 ezer műtárgyat tartalmaz. Az egyetemes anyag másfélszer ekkora. Ebben az új gyűjtések a dominánsak, ezek az utóbbi tíz évben jöttek be a múzeumba. Például Afrikából, Vietnamból és Mexikóból. A régebbi anyag főképp az arabista G. A. Wallin, az etnológus Edward Westermarck, Gunnar Landtman és Rafael Karsten gyűjtései nyomán jött létre.

Mennyire ment zökkenőmentesen a két múzeum szétválasztása?

A látogatók állandóan keresik a finnugor anyagot a Finn Nemzeti Múzeumban. Számukra a finn gyűjteményekhez tartoznak ezek a tárgyak. A vendégkönyvben szinte

minden oldalon szerepel: hol van a finnugor anyag? Egy múzeumnak sokirányú feladata van, ki kell elégíteni ezt is, azt is.

Szakmailag talán szintén azért nem a legszerencsésebb a korábbi gyűjtemény kettéválasztása, mivel így épp a finnugor anyag válik szét. A finn és a lapp az egyik múzeumban, a többi a másikban. (Nehéz ily módon jó összehasonlító kiállítást készíteni.)

Hogyan látja ma, az új évezredben, a múlt század világától egyre jobban és egyre gyorsabban eltérő körülmények között a finnugor néprajz lehetőségeit?

Számomra még mindig mellbevágó, hogy ezek a kultúrák még mindig léteznek. Ha elmegyek egy baskíriai faluba, rögtön szembetűnik, hogy az egyik falu udmurt, a következő tatár, a harmadik baskír, a negyedik mari. Rögtön látni egyrészt a technikai különbségeket, másrészt felvetődik a kérdés, miért járnak a marik még viseletben, mikor az összes többi elhagyta. Hiszen ugyanazok a hatások érik. Hát nem?

És a válasz?

Szerintem az identitásnak van ebben döntő szerepe. És ez nemcsak a viseletben, hanem a vallásban is felfedezhető. Megtartották a saját vallásukat, ami a nyelv mellett az identitás egyik kritériuma, és ez különösen fontos összetartó erő éppen egy ilyen soknemzetiségű térségben, mint Baskíria. Uno Harva mondta, ha a népeknek meghal az istenük, meghalnak ők maguk is.

Készítette *Wilhelm Gábor*

LEHTINEN ILDIKÓ JELENTŐSEBB PUBLIKÁCIÓI

- 1975 Laiduntamisjärjestys Unkarin Kiskunfélegyházassa 1700-luvun lopulla. Helsinki: Helsingin yliopiston Kansatieteen laitos.
- 1980 Naisten korut Keski-Venäjäällä ja Länsi-Siperiassa. Helsinki: Museovirasto.
- 1980 (Ildikó Lehtinen – Jukka Kukkonen, eds.) Iso Karhu – the Great Bear. Old photographs of the Volga-Finnic, Permian-Finnic and Ob-Ugrian peoples. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 1983 Muotitietoisien marinaisen puku. Mémoires de la Société Finno-Ougrienne 183:137–157.
- 1983 Verzeichnis der Objekte. In U. T. Sirelius. Reisen zu den Ostjaken. Übersetzt und herausgegeben Ingrid Schellbach-Kopra. 267–350. Helsinki: Suomalais-ugrilainen Seura. /Travaux ethnographiques de la Société Finno-Ougrienne, 11./
- 1985 Some observations on changes in the folk costumes of the Mountain Mari people in the 1980s. Ethnos 6:135–145.
- 1985 Timofej Jevsevjev – der große tscheremissische Sammler. In Timofej Jevsevjevs ethnographische Sammlungen über die Tscheremissen. Ildikó Lehtinen, Hrsg. Travaux ethnographiques 12(1).
- 1988 The Social Significance of the High Headdress of the Mari. Ethnologia Scandinavica 126–134.
- 1989 Innovations du costume. Les bijoux du peuple Mari (Tchéremisse). Acta Ethnographica 35(3–4):299–318.

- 1990 The Finno-Ugric collections at the National Museum of Finland. Helsinki: Museovirasto.
- 1991 Népviselet és nemzeti öntudat. „Jegyes a mi viseletünk.” In Die ungarische Sprache und Kultur im Donaauraum. II. Beziehungen und Wechselwirkungen am Ende des 19. und 20. Jahrhunderts. Budapest–Wien: Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság.
- 1993 „Marina kuolla”. Kuolinpuvun merkityksestä itämareilla. Mémoires de la Société Finno-Ougrienne 215:219–237.
- 1994 Tscheremissischer Schmuck. Ethnographische Untersuchung. Helsinki: Suomalais-ugrilainen Seura. /Travaux ethnographiques de la Société Finno-Ougrienne, 14./
- 1996 „Kirjoittamaton päiväkirja”. Ilmari Mannisen Unkarin-matka syksyllä 1934. Suomen Museo 119–166.
- 1997 Kansanpuku identiteetin tunnuksena Baškirian marikylissä. Historia Fenno-Ugrica I:1. Congressus Primus Historiae Fenno-Ugricae. Societas Historiae Fenno-Ugricae Oulu 1996. Kyösti Julku, ed. 755–771.
- 1999 Marien mekot. Volgansuomalaisten kansanpukujen muutoksista. Suomalais-ugrilaisen seuran kansatieteellisiä julkaisuja. Helsinki: Suomalais-ugrilainen Seura. /Travaux ethnographiques de la Société Finno-Ougrienne, 16./
- 1999 Plaits pendants in the Mannerheim collection. C. G. Mannerheim in Central Asia 1906–1908. Petteri Koskikallio – Asko Lehmuskallio, eds. 95–112. Helsinki: Museovirasto.
- 1999 „Älä riisu malitsaa”. Mansilainen (vogulilainen) kylä esineiden valossa. Suomen Museo 61–85.
- 1999 Suomalais-ugrilaisia kokoelmia Venäjän museoissa. Finno-Ugrian Collections in Russia's Museums. Helsinki: Museovirasto.
- 2000 Le costume cérémoniel et l'ethnicité. Le vêtement comme signe d'identité dans la société paysanne marie (tchérémissé). Roots & Rituals. The construction of ethnic identities. Ton Dekker – John Helsloot – Carla Wiljers, eds. 517–527. Amsterdam: Spinhuis.
- 2001 A mari (cseremiszi) szórványok viseletének jellegzetességei. Népi Kultúra – Népi Társadalom 20:75–97.

Costumes and identity.

The chances of Finno-Ugric museology in Finland

Ildikó Lehtinen studied ethnology in Budapest and Helsinki. She has worked as a curator of the Finno-Ugric collections at the Finnish National Museum and, since 1999, at the Museum of Cultures in Helsinki. She is particularly interested in costumes and jewellery, especially of the Mari of Bashkortostan. She made her first trip to the Volga region in 1981, and since 1987 she regularly completes field-work among the Mari, and more recently among the Ob-Ugrian people in Siberia. In this interview she outlines her research methods and the projects upon which she is collaborating, discusses the smaller Finno-Ugric peoples, and reveals her views on museums and exhibitions.